

Basisoptie Klassieke talen
1ste graad A-stroom
I-KLTa-a

BRUSSEL

D/2019/13.758/028

Versie januari 2022

1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. De nieuwe leerplannen secundair onderwijs ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool en gaan uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van de leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren de **getrapte studiekeuze** en laten de school toe om de observerende en oriënterende functie van de eerste graad te versterken. Sober en helder geformuleerde leerplandoelen geven aan wat als basis geldt voor alle leerlingen. Daarnaast ondersteunt een beperkt aantal verdiepende doelen het observeren en oriënteren van leerlingen naar een bepaalde finaliteit in de tweede graad. Suggesties tot verbreding in de wenken faciliteren het observeren en oriënteren naar een bepaald domein of een specifieke studierichting in de tweede graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school.

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de eerste graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de eerste graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang die geldt tussen het geheel van de vakken van de A-stroom of de B-stroom, maar ook tussen specifieke vakken van de A- en de B-stroom. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan voor welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren, leraren algemene vorming (incl. godsdienstleraren) en leraren basisopties. Een verwijzing van de ene vakleraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialogeschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.
- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.
- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving.

Scholen zijn daarbij **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld

te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. We bepalen geen minimum aantal lessen voor een bepaald item of een bepaalde rubriek. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen en welke methodieken ze hanteren.

1.4 Verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad

In aanvulling op de leerplandoelen die gelden voor alle leerlingen, bevatten nagenoeg alle leerplannen mogelijkheden om te verbreden en te verdiepen.

Verbreding geeft de leerling een duidelijker inzicht in zijn interesses met het oog op de keuze voor een domein en een studierichting in de tweede graad. Ze verruimen a.h.w. zijn horizon. Mogelijkheden tot verbreding zijn opgenomen bij de pedagogisch-didactische wenken, zowel in de leerplannen van de algemene vorming als in de basisopties.

Verdiepingsdoelen geven de leerling een duidelijker inzicht in zijn abstractievermogen met het oog op de keuze voor een finaliteit in de tweede graad. Verdieping speelt zich globaal genomen af op drie assen die – al dan niet in combinatie – een aanduiding kunnen zijn voor de moeilijkheidsgraad van een leerplandoel:

- cognitief: van concreet naar abstraherend/conceptueel;
- inhoudelijk: van eenvoudig naar complex;
- autonomie: van sterk begeleid naar zelfstandig.

In de leerplannen hebben we vooral cognitieve verdiepingsdoelen opgenomen als afzonderlijke leerplandoelen. In de wenken doen we suggesties voor verdieping op de as van complexiteit en autonomie. Verdieping kan ook gepaard gaan met verbreding, m.n. het toepassen van kennis in andere contexten (transfer).

In de leerplannen van de B-stroom zijn de verdiepingsdoelen afgestemd op de basisleerplandoelen van de A-stroom. Zo faciliteren we diverse schakelmogelijkheden voor intrinsiek cognitief sterke leerlingen die om een of andere reden in de B-stroom zitten.

Verbreding en verdieping kunnen één element vormen voor het advies van de delibererende klassenraad op het einde van de eerste graad voor de keuze voor een bepaalde finaliteit en voor een bepaald studiedomein in de tweede graad.

De leraar, het lerarenteam, de school hebben de keuze om al dan niet met verbreding en verdieping in het leerplan aan de slag te gaan of eigen doelen toe te voegen. De leraar ontwerpt zijn lessen op zo'n manier dat ze aansluiten bij de voorkennis van alle leerlingen. Zo spreken we alle leerlingen op hun capaciteiten aan.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het leerplanconcept en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de beginsituatie, de samenhang in de eerste graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle **leerplandoelen** zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de eerste graad. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar zinvol reiken we mogelijkheden aan tot verdieping (⚡).

Ten slotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen (voor de leerplannen van de algemene vorming) en aan bepaalde doelen van het curriculumdossier (voor de leerplannen van de basisoptie).

1.6 Basisgeletterdheid

Voor de eerste graad zijn er doelen bepaald die elke individuele leerling moet bereiken op het einde van die graad. Het gaat om basisgeletterdheid die het mogelijk maakt om te kunnen participeren in de maatschappij op het einde van de eerste graad. De nadruk ligt op het verwerven, verwerken en gericht gebruiken van informatie. Dat impliceert het kunnen omgaan met taal, cijfers en grafische gegevens en daarbij gebruik kunnen maken van ICT. Daarnaast wordt bij de basisgeletterdheid voor de eerste graad ook ingezet op financieel-economische zelfredzaamheid.

In alle leerplannen staat de vorming van de leerling centraal. Elke leerling heeft immers recht op een brede en ambitieuze vorming. Doorheen de verschillende vakken komt de leerling in aanraking met een rijkdom aan culturele en wetenschappelijke bronnen. Scholen die inzetten op die brede en ambitieuze vorming, maken sowieso werk van de – in scope eerder beperkte doelen van de – basisgeletterdheid zoals die maatschappelijk is vastgelegd.

Toch kan een school in de loop van de eerste graad de keuze maken om meer in te zetten op doelen van de basisgeletterdheid. Dat zal vooral het geval zijn voor sommige leerlingen van de B-stroom. Voor de afbakening van de doelen basisgeletterdheid zijn de doelen van de algemene vorming voor de B-stroom overigens het ijkpunt geweest.

De begeleidende klassenraad kan in de loop van het eerste of het tweede leerjaar A/B bij een leerling vaststellen dat het bijzonder moeilijk zal worden om de doelen van de algemene vorming op het einde van de eerste graad op voldoende wijze te behalen. Op dat moment kan het zinvol zijn om na te gaan of het bereiken van doelen basisgeletterdheid in het gedrang komt en in dat geval iets gerichter in te zetten op sommige doelen van die basisgeletterdheid.

De doelen van de basisgeletterdheid zijn onderliggend aan leerplandoelen van de algemene vorming. Ze worden aangeduid met “BG” in het Gemeenschappelijk funderend leerplan, het Gemeenschappelijk leerplan ICT en de vakleerplannen Maatschappelijke vorming, Mens & samenleving, Nederlands A- en B-stroom en Wiskunde A- en B-stroom. We vermelden bij de relevante leerplandoelen de doelen basisgeletterdheid en bakenen ze waar nodig verder af.

1.7 Tot slot

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische vakbegeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Samenhang in de eerste graad

Om transfer van strategieën, kennis en vaardigheden bij de leerlingen te bevorderen en om de samenwerking tussen taalleraren te stimuleren, kan je linken leggen met de andere taalvakken Nederlands, Engels en Frans. Er zijn ook mogelijkheden tot samenwerking met de leraren Geschiedenis, Artistieke vorming, Beeld en Muziek.

Daarnaast is er een sterke relatie met de basisoptie Moderne talen en wetenschappen. Ook daar passen de leerlingen communicatieve vaardigheden toe en zetten ze strategieën in bij het lezen en begrijpen van teksten.

2.2 Beginsituatie

Voor alle leerlingen zijn klassieke talen een nieuw leergebied in de eerste graad van het secundair onderwijs. Toch sluit dit leerplan aan bij ontwikkelvelden van het leerplan Zin in leren! Zin in leven! van het katholiek basisonderwijs, en in het bijzonder bij leerinhouden die terug te vinden zijn in het ontwikkelveld ‘taalontwikkeling’. Elementen uit taalbeschouwing en strategieën voor leesvaardigheid zullen in het bijzonder verder ontwikkeld worden in deze basisoptie.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan voor de basisoptie Klassieke talen is gericht op 4 uur Latijn met initiatie Grieks in het eerste leerjaar van de eerste graad en 5 uur Latijn of 4 uur Latijn/2 uur Grieks in het tweede leerjaar van de eerste graad. Het leerplan biedt ruimte voor de school en de leraar om eigen accenten te leggen.

3 Pedagogisch-didactische duiding

Dit leerplan is onderverdeeld in twee delen. Het eerste deel bevat de leerplandoelen voor de basisoptie Klassieke talen met de pakketten Latijn en Grieks-Latijn. Het tweede deel bevat bijkomende leerplandoelen voor het pakket Grieks-Latijn.

3.1 Klassieke talen en het vormingsconcept

Het leerplan is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In dit leerplan ligt de nadruk op de talige vorming, maar ook de culturele en de maatschappelijk-historische vorming komen uitgebreid aan bod. Uit die vormingscomponenten zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

De wegwijzers verbeelding, gastvrijheid en uniciteit in verbondenheid kleuren het leerplan. In de basisoptie Klassieke talen bestuderen leerlingen taal om de structuur van teksten te begrijpen, om communicatievormen te ontdekken en om de realiteit te vatten. Ze leren omgaan met andere talen en taal als cultuurverschijnsel beleven. Zo verbeelden ze een wereld met respect voor ieders eigenheid. Ze krijgen oog voor schoonheid en worden uitgedaagd om taal expressief en creatief te hanteren. De basisoptie Klassieke talen helpt leerlingen ook om een kritische houding aan te nemen ten opzichte van hedendaagse waarden en normen, en om in dialoog met het verleden toekomstgerichte keuzes te maken.

3.2 Opbouw en krachtlijnen van het leerplan

Het leerplan is als volgt opgebouwd:

Latijn

- Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid
- Leesstrategieën en elementair tekstbegrip
- Tekstreflectie
- Cultuurreflectie als uitdieping van lectuur
- Initiatie Grieks

Grieks

- Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid
- Leesstrategieën en elementair tekstbegrip
- Tekstreflectie
- Cultuurreflectie als uitdieping van lectuur

Latijnse en/of Griekse teksten lezen en erover reflecteren

De hoofddoelstelling van de vakken Latijn en Grieks is teksten te begrijpen naar vorm en inhoud door ze te ontleden en te interpreteren. Dat kan door de teksten te vertalen, maar vertalen is slechts één van de manieren om tekstbegrip te tonen, naast samenvatten, de hoofdlijnen geven, elementen visualiseren, vertalingen vergelijken ... Het ontstaan van tekstbegrip is een complex en individueel proces dat we in

goede banen leiden door leerlingen te trainen in het voorspellen, analyseren en controleren van de leesstrategieën.

De reflectie over de tekst kan gaan over de vorm, over de inhoud en over de culturele context. Het is belangrijk daarbij een brug te slaan tussen de tekst uit het verleden en de jongere van vandaag.

Taal als systeem leren kennen, begrijpen en analyseren

Om tot tekstbegrip te komen zullen leerlingen het Latijnse/Griekse taalsysteem leren analyseren, kennen en toepassen in teksten. Kennis van het taalsysteem ondersteunt op die manier de leesvaardigheid. Taal als systeem komt ook tot uiting bij de doelen die handelen over de transfer naar andere talen.

Het taalgevoel en de leesvaardigheid aanscherpen

De leerlijn leesvaardigheid start in de basisschool. Dit leerplan bouwt daarop verder en is complementair aan de leesvaardigheidsdoelen bij de moderne talen. Anderzijds zijn deze vakken op directe communicatie gericht, terwijl bij de vakken Latijn en Grieks alle doelstellingen over leesvaardigheid gaan. De andere aard van het taalsysteem van de klassieke talen zorgt ervoor dat leesvaardigheid in die vakken wordt aangescherpt en een andere dimensie krijgt: we leren de leerlingen traag, nauwkeurig en onderzoekend lezen.

De leerlingen zullen het verworven tekstbegrip vaak in de eigen taal uitdrukken; ook de zoektocht naar een geslaagde weergave van de finesses van de Latijnse of Griekse brontekst scherpt het taalgevoel aan.

De beeldende kracht van taal en teksten beleven, ervan genieten en er creatief mee omgaan

Beeldende kracht is datgene wat in een tekst de fantasie van de lezer op gang kan brengen. Beeldende kracht kan schuilgaan in het tempo van de tekst, de klanken, het woordgebruik ... In het beleven van die beeldende kracht zit een gradatie: leerlingen leren genoemde tekstelementen herkennen, verwoorden hun interpretatie en genieten ervan. Dat stelt hen ook in staat hun eigen creativiteit te gebruiken om de inhoud van de tekst of hun beleving ervan weer te geven.

Zich kritisch bewust worden van de relatie tussen de oudheid en onze maatschappij en van de verschillen en gelijkenissen tussen klassieke en hedendaagse culturen

De leerlingen begrijpen welke elementen van onze maatschappij hun oorsprong vinden in de oudheid. Het kan daarbij gaan over elementen in de bouwkunst, in de politieke structuren ... maar ook in de taal. Bovendien leren ze hedendaagse culturen te vergelijken met de Grieks-Romeinse oudheid; ze zien gelijkenissen, maar evengoed verschillen: ze leren omgaan met gelijkenis en vervreemding, afstand en nabijheid.

3.3 Aandachtspunten

Om de hoofddoelstelling van de vakken Latijn en Grieks te realiseren is het belangrijk dat de leerlingen van meet af aan veel teksten lezen. De kennis van taal als systeem is noodzakelijk om tot tekstbegrip te komen, maar het is geen einddoel. Dit leerplan bevat om die reden geen apart hoofdstuk 'taalsysteem' los van het lezen van teksten.

Om voldoende ruimte te laten voor het lezen van teksten namen we de grondige studie van bepaalde onderdelen van de morfologie en syntaxis niet op in dit leerplan. Het betreft onderdelen die slechts occasioneel voorkomen in authentieke teksten (bv. de indicatief futurum exactum) of onderdelen die in de tweede graad aan bod kunnen komen (bv. het betrekkelijk voornaamwoord, de bijwoordelijke bijzin en de

bepaling van gesteldheid (in het nieuwe leerplan van de tweede en derde graad: dubbelverbonden bepaling). Het is geenszins de bedoeling om die taalelementen systematisch te weren uit de teksten van de eerste graad. Leerlingen kunnen ermee in contact komen met de nodige leeshulp.

Tekstbegrip staat centraal in dit leerplan. Begrijpend lezen is echter niet gelijk aan vertalen. Vertalen is een heel hoge vorm van tekstbegrip. Je kan differentiëren tussen leerlingen en klasgroepen door daarvoor meer of minder aandacht te hebben. Ook het niveau van vertaling dat je verwacht, kan voorwerp vormen van differentiatie. Het vergelijken van bestaande vertalingen met elkaar of met het origineel kan het tekstbegrip ook verdiepen.

Het is belangrijk dat de vakwerkgroep afspraken maakt over de verdeling van de leerinhouden in de eerste graad en over een uniforme leesmethode voor de drie graden. Leraren leren de gekozen methode expliciet aan en bieden de leerlingen voldoende oefenkansen door maximaal in te zetten op activerende werkvormen en opdrachten zelfstandig lezen. De hoeveelheid grammaticale analysevragen tijdens de lectuur wordt het best beperkt tot de plaatsen waar dat noodzakelijk is om tot tekstbegrip te komen. Leesplezier staat centraal.

4 Leerplandoelen Latijn

Alle leerplandoelen moeten bereikt worden bij bestudeerde en analoge niet-bestudeerde [teksten](#). Lectuur staat op de voorgrond.

4.1 Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid

LPD 1 De leerlingen spreken Latijnse woorden uit volgens de algemene regels van de Latijnse uitspraak en met aandacht voor de juiste klemtoon.

- ✓ Je hebt aandacht voor de Ciceroniaanse uitspraak en [prosodie](#). In de lespraktijk is het vooral nodig om de algemeen aanvaarde uitspraakregels te volgen: de correcte uitspraak van letters en het woordaccent. Belangrijk is daarbij dat bij het aanleren van de modellen de juiste klemtoon gehanteerd wordt: *aúdio, aúdis, aúdit* — maar: *audímus, audítis* (*wél: tégimus, cápimus*) — en *aúdiunt*. De leerlingen nemen de juiste klemtoon over van de leraar, maar moeten de theorie m.b.t. het Latijnse woordaccent niet kunnen expliciteren.

LPD 2 De leerlingen geven de betekenis, de woordsoort en de aanvullende gegevens van ca. 800 frequente woorden.

- ✓ De frequentie is gebaseerd op de auteurs van de tweede en derde graad.

LPD 3 De leerlingen leiden de betekenis van woorden af uit woordopbouw en -verwantschap:

- in het Latijn: via verwantschap met andere Latijnse woorden;
- in het Latijn: via verwantschap met de moderne talen;
- in moderne talen: via verwantschap met het Latijn.

LPD 4 De leerlingen geven het grondwoord van verbogen en vervoegde woorden die gekend zijn uit het basisvocabularium.

- ✓ De leerlingen herkennen ook de stamtijden en geven het grondwoord.

LPD 5 De leerlingen splitsen verbogen zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden van de drie klassen en geven het model.

★ Naamwoorden van het type:

- avus, rosa, donum, bonus;
- dux, corpus, fortis;
- fructus, res.

- ✓ Het actief reproduceren van de modellen is een zinvolle tussenstap.

LPD 6 De leerlingen bepalen de vorm en geven de betekenis weer van zelfstandige naamwoorden (substantieven), bijvoeglijke naamwoorden (adjectieven), voornaamwoorden en bijwoorden.

★ bijvoeglijke naamwoorden (adjectieven):

- de stellende trap (positief);
- de vergrotende (comparatief) en de overtreffende trap (superlatief);
  - vormen op -ior/-issimus;
  - vormen op -rimus en -limus;
  - de trappen van bonus, magnus, malus, multi, parvus;
  - relatieve weergave van de vergrotende trap;
  - relatieve en absolute weergave van de overtreffende trap.

★ voornaamwoorden:

- persoonlijke voornaamwoorden: ego, tu, nos, vos, se;
- bezittelijke voornaamwoorden: meus, tuus, noster, vester, suus;
- aanwijzende voornaamwoorden: hic, iste, ille, is, idem, ipse;
- vragend voornaamwoord: qui(s).

★ bijwoorden:

- gevormd met het achtervoegsel -e of -(i)ter;
- de vergrotende en de overtreffende trap.
- ✓ Bij woorden die niet uit het basisvocabularium komen, moeten de nodige gegevens voorhanden zijn. Telwoorden kan je via de woordenlijst aanbrengen. Het betreffende voornaamwoord kan in aangeboden teksten voorkomen met de nodige leeshulp.

LPD 7 De leerlingen splitsen werkwoordsvormen van de vijf regelmatige vervoegingen, inclusief deponente werkwoorden, en geven het model.

- ★ indicatief praesens, imperfectum, futurum simplex, perfectum: actieve en passieve vormen;
infinitief praesens: actieve en passieve vormen;
imperatief praesens: actieve vormen en in geval van deponente werkwoorden: passieve vormen;
participium praesens en perfectum.
  - ✓ Het passief van de vijf regelmatige vervoegingen kan dienen als model voor de deponente werkwoorden.
  - ✓ Het actief reproduceren van de modellen van de vijf regelmatige vervoegingen is een zinvolle tussenstap.

LPD 8 De leerlingen bepalen de vorm en geven de betekenis weer van regelmatige en onregelmatige werkwoordsvormen, inclusief deponente werkwoorden.

- ★ Onregelmatige werkwoordsvormen: esse, posse, ire, velle, malle, nolle, fieri, ferre.
  - ✓ Bij woorden die niet uit het basisvocabularium komen, moeten de nodige gegevens voorhanden zijn.
  - ✓ Niet alle onregelmatige werkwoordsvormen komen in alle tijden voor. Je maakt een keuze in functie van je doelpubliek, frequentie en herkenbaarheid.

LPD 9 De leerlingen tonen aan hoe naamwoorden, voornaamwoorden, participia en persoonsvormen congrueren.

- ★ Congruentie van:
  - het werkwoordelijk en het naamwoordelijk gezegde in relatie tot het onderwerp;
  - het bijvoeglijk naamwoord, zelfstandig naamwoord, voornaamwoord, participium in relatie tot de kern.

LPD 10 De leerlingen onderscheiden zinsdelen, ze stellen de functie en rol vast bij het gezegde en geven de betekenis weer.

- ★ gezegde (het werkwoordelijk en het naamwoordelijk gezegde);
onderwerp;
lijdend voorwerp;
voorwerp (in de genitief, in de datief, inclusief rol bezitter, en in de ablatief, inclusief rol vergelijking);
meewerkend voorwerp ;
bijwoordelijke bepaling (rollen zoals middel, oorzaak, tijd, wijze, richting, plaats, scheiding, handelende persoon);
aanspreking.

- ✓ De leerlingen moeten een onderscheid kunnen maken tussen (morfologische) vorm, (syntactische) functie en (semantische) rol.
- ✓ De valentiegrammatica (met het onderscheid tussen noodzakelijke en niet-noodzakelijke zinsdelen) is een handig kader om inzicht te krijgen in het taalsysteem.
- ✓ In de valentiegrammatica spreken we van een bwb met de rol voor- of nadeel en een bwb met de rol handelende persoon. Het leerplan Nederlands spreekt echter in die gevallen van meewerkend voorwerp en handelend voorwerp. Het staat de vakgroep Latijn vrij consequent te opteren voor de valentiegrammatica of voor de benamingen die in het leerplan Nederlands voorkomen.
- ✓ De leerlingen lezen ook teksten waarin de functie ‘bepaling van gesteldheid’ (in het nieuwe leerplan van de tweede en derde graad ‘dubbelverbonden bepaling’) voorkomt, maar ze dienen de functie niet te herkennen.

LPD 11 De leerlingen onderscheiden zinsdeelstukken, ze stellen de functie van de aanvulling(en) bij de kern vast en geven de betekenis weer.

★ kern;

bijvoeglijke bepaling als aanvulling bij een kern die een zelfstandig naamwoord is;
 voorwerp als aanvulling bij een kern die een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord is.

- ✓ Een bijvoeglijke bepaling kan de vorm aannemen van
  - een bijvoeglijk naamwoord, voornaamwoord of participium;
  - een zelfstandig naamwoord in dezelfde naamval als de kern;
  - een zelfstandig naamwoord in de genitief.
- ✓ Bij een kern die een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord is, denken we aan
  - bv. similis + datief;
  - een vergrotende trap (comparatief) + ablatief (rol vergelijking).
 De functie bijvoeglijke bepaling behoort niet tot de leerplandoelen van de eerste graad Nederlands.

LPD 12 De leerlingen bepalen de vorm en stellen de functie vast van de ‘accusatief + infinitief (infinitiefzin)’ en geven de betekenis weer.

4.2 Leesstrategieën en elementair tekstbegrip

De leerlingen passen een leesmethode toe waarbij ze voorspellen, analyseren en controleren.

LPD 13 De leerlingen formuleren verwachtingen naar tekstinhoud op basis van titel, ondertitels, inleiding, afbeeldingen en voorkennis.

LPD 14 De leerlingen onderscheiden leeseenheden.

- ✓ Bij de lectuur van teksten behoud je de Latijnse woordvolgorde.

LPD 15 De leerlingen formuleren syntactische verwachtingen.

LPD 16 De leerlingen formuleren verwachtingen naar de inhoud van het vervolg op basis van wat gelezen is.

LPD 17 De leerlingen benoemen het verband tussen leeseenheden en zinnen op basis van signaalwoorden en door verwijswoorden te concretiseren.

LPD 18 De leerlingen leiden een in de context passende vertaling van woorden af uit de gememoriseerde betekenis(sen).

LPD 19 De leerlingen bewaken hun leesproces en sturen bij waar nodig.

- ✓ Om dit leerplandoel te realiseren kan het nuttig zijn te werken met een stappenplan, een foutenanalyse, een groepswork met peer-evaluatie ...

LPD 20 De leerlingen maken doeltreffend gebruik van een (digitale) woordenlijst, een grammaticaal referentiekader of andere hulpmiddelen.

LPD 21 De leerlingen laten zien dat ze de tekst begrepen hebben.

- ✓ Er zijn verschillende manieren om tekstbegrip te tonen: de hoofdgedachte uit een tekst halen, de tekst parafraseren, elementen uit de tekst visualiseren, een vertaling geven, expressief lezen of uitbeelden ...
- ✓ Bij een vertaling hebben de leerlingen oog voor verschillen tussen de brontaal en de doeltaal en streven ze naar een weergave in Standaardnederlands.

4.3 Tekstreflectie

LPD 22 De leerlingen ontleden de opbouw van een tekst(fragment).

- ✓ Voorbeelden: chronologische opbouw, ontwikkeling van gedachten en gevoelens.

LPD 23 De leerlingen herkennen afwisseling in de woordvolgorde en lichten de functie ervan binnen een tekstfragment toe.

- ✓ Een voorbeeld van afwisseling in woordvolgorde is de inversie of het hyperbaton. Ook klankenspel en beeldspraak kunnen als stijlelementen aan bod komen. De leerlingen moeten de terminologie niet hanteren.

LPD 24 De leerlingen situeren een fragment in een ruimer tekstgeheel.

4.4 Cultuurreflectie als uitdieping van lectuur

LPD 25 De leerlingen situeren een tekstinhoud binnen de cultuur-historische context.

LPD 26 De leerlingen beschrijven aspecten van de Romeinse cultuur en vergelijken ze met de eigen cultuur.

- ✓ Mogelijke aspecten: Romeinse godsdienst, de verhouding tussen slaven en vrije mensen, mannen en vrouwen, armen en rijken, etniciteit, reizen en transport, ontspanning, architectuur en techniek, omgaan met de levensfasen ...
- ✓ Voor leerlingen kan het ook motiverend zijn om zelf op zoek te gaan naar sporen van de klassieke oudheid in de eigen cultuur.

LPD 27 De leerlingen verwerken aspecten van de klassieke oudheid op een creatieve manier.

- ✓ Voorbeelden: een kunstwerk, een rollenspel, een folder, een stop-motion, een lied, een maquette, een fotoroman ...

4.5 Initiatie Grieks

De leerplandoelen Initiatie Grieks zijn te bereiken aan het einde van het eerste jaar.

LPD 28 De leerlingen lezen en schrijven Griekse woorden.

- ★ Het Griekse alfabet (kleine letters), spiritus asper en lenis en de tweeklanken.

LPD 29 De leerlingen leggen verbanden tussen Griekse woorden en woorden in moderne talen die ervan afgeleid zijn.

5 Leerplandoelen Grieks

Alle leerplandoelen moeten bereikt worden bij bestudeerde en analoge niet-bestudeerde [teksten](#). Lectuur staat op de voorgrond.

5.1 Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid

LPD 30 De leerlingen lezen en schrijven Griekse woorden.

- ★ Bijkomend bij initiatie Grieks: het Griekse alfabet (hoofdletters), iota subscriptum, Griekse leestekens.

LPD 31 De leerlingen spreken Griekse woorden uit met aandacht voor de plaats van het accent.

LPD 32 De leerlingen geven de betekenis, de woordsoort en de aanvullende gegevens van ca. 250 frequente woorden.

- ✓ De frequentie is gebaseerd op de auteurs van de tweede en derde graad.

LPD 33 De leerlingen leiden de betekenis van woorden af uit woordopbouw en -verwantschap:

- in het Grieks: via verwantschap met andere Griekse woorden;
- in het Grieks: via verwantschap met de moderne talen;
- in moderne talen: via verwantschap met het Grieks.

LPD 34 De leerlingen geven het grondwoord van verbogen en vervoegde woorden die uit het basisvocabulary gekend zijn.

LPD 35 De leerlingen splitsen verbogen zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden van de eerste en tweede klasse en geven het model.

★ Modellen van het type:

- δοῦλος, τιμή, δῶρον, ἀγαθός;
- ῥήτωρ, σῶμα, ἄφρων, ἄνθος, ἀληθής.

De leerlingen herkennen afwijkende vormen van μέγας, πολύς, θύρα, νέος, πόλις, πολίτης.

- ✓ Het actief reproduceren van de modellen is een zinvolle tussenstap.

LPD 36 De leerlingen bepalen de vorm en geven de betekenis weer van lidwoorden, zelfstandige naamwoorden (substantieven), bijvoeglijke naamwoorden (adjectieven) en voornaamwoorden.

★ Voornaamwoorden:

- persoonlijke voornaamwoorden: ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς;
- aanwijzende voornaamwoorden: ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος, αὐτός.

- ✓ Bij woorden die niet uit het basisvocabulary komen, moeten de nodige gegevens voorhanden zijn. Telwoorden, bijwoorden en τίς, τις kan je via een woordenlijst aanbrenge.

- ✓ De trappen van vergelijking kunnen voorkomen in teksten als de gepaste leeshulp aanwezig is.

LPD 37 De leerlingen splitsen werkwoordsvormen van het type λύειν, ποιεῖν en de athematische werkwoorden en geven het model.

★ indicatief en infinitief praesens: actieve en passieve vormen;

(het deponent gebruikte) passief participium praesens.

- ✓ Bij het inoefenen van de vervoeging van ποιεῖν kan het nuttig zijn de contractieregels aan te leren.
- ✓ De vakgroep bepaalt het model van de athematische werkwoorden.
- ✓ Het actief reproduceren van λύειν is een zinvolle tussenstap.

LPD 38 De leerlingen bepalen de vorm en geven de betekenis weer van

- **regelmatige werkwoordsvormen van het type λύειν, ποιεῖν en athematische werkwoorden;**
  - **εἶναι;**
  - **passieve vormen met actieve betekenis (deponent).**
- ✓ Bij woorden die niet uit het basisvocabularium komen, moeten de nodige gegevens voorhanden zijn.

LPD 39 De leerlingen tonen aan hoe lidwoorden, naamwoorden, voornaamwoorden, participia en persoonsvormen congrueren.

★ Congruentie van:

- de persoonsvorm in relatie tot het onderwerp;
- het naamwoordelijk deel van het gezegde in relatie tot het onderwerp;
- het lidwoord, bijvoeglijk naamwoord, voornaamwoord en participium in relatie tot de kern.

LPD 40 De leerlingen onderscheiden zinsdelen, ze stellen de functie en rol ervan vast en geven de betekenis weer.

★ gezegde (het werkwoordelijk en het naamwoordelijk gezegde);

onderwerp;

lijdend voorwerp;

voorwerp (in de genitief en in de datief, inclusief rol bezitter);

meewerkend voorwerp;

bijwoordelijke bepaling (rollen zoals middel, oorzaak, tijd, wijze, richting, plaats, scheiding, handelende persoon);

aanspreking.

- ✓ De leerlingen moeten een onderscheid kunnen maken tussen (morfologische) vorm, (syntactische) functie en (semantische) rol.
- ✓ De valentiegrammatica (met het onderscheid tussen noodzakelijke en niet-noodzakelijke zinsdelen) is een handig kader om inzicht te krijgen in het taalsysteem.
- ✓ In de valentiegrammatica spreken we van een bwb met de rol voor- of nadeel en een bwb met de rol handelende persoon. Het leerplan Nederlands spreekt echter in die gevallen van meewerkend voorwerp en handelend voorwerp. Het staat de vakgroep

Grieks vrij consequent te opteren voor de valentiegrammatica of voor de benamingen die in het leerplan Nederlands voorkomen.

LPD 41 De leerlingen onderscheiden zinsdeelstukken, ze stellen de functie van de aanvulling(en) bij de kern vast en geven de betekenis weer.

★ kern;

bijvoeglijke bepaling als aanvulling bij een kern in de vorm van een zelfstandig naamwoord;
voorwerp als aanvulling bij een kern in de vorm van een bijvoeglijk naamwoord.

- ✓ Een bijvoeglijke bepaling kan de vorm aannemen van:
  - een bijvoeglijk naamwoord, voornaamwoord of participium;
  - een zelfstandig naamwoord in dezelfde naamval als de kern;
  - een zelfstandig naamwoord in de genitief.
- ✓ Bij een kern die een bijvoeglijk naamwoord is, denken we aan:
  - bv. ἄξιος + genitief.De functie bijvoeglijke bepaling behoort niet tot de leerplandoelen van de eerste graad Nederlands.

5.2 Leesstrategieën en elementair tekstbegrip

LPD 42 De leerlingen formuleren verwachtingen naar tekstinhoud op basis van titel, subtitels, inleiding, afbeeldingen en voorkennis.

LPD 43 De leerlingen onderscheiden leeseenheden.

- ✓ Bij de lectuur van teksten behoud je de Griekse woordvolgorde.

LPD 44 De leerlingen formuleren syntactische verwachtingen.

LPD 45 De leerlingen formuleren verwachtingen naar de inhoud van het vervolg op basis van wat gelezen is.

LPD 46 De leerlingen benoemen het verband tussen leeseenheden en zinnen op basis van signaalwoorden en partikels en door verwijswoorden te concretiseren.

LPD 47 De leerlingen leiden een in de context passende vertaling af uit de gememoriseerde betekenis(sen).

LPD 48 De leerlingen bewaken hun leesproces en sturen bij waar nodig.

- ✓ Om dit leerplandoel te realiseren kan het nuttig zijn om te werken met een stappenplan, een foutenanalyse, een groepswork met peer-evaluatie, een (digitale) woordenlijst, een grammaticaal referentiekader ...

LPD 49 De leerlingen laten zien dat ze de tekst begrepen hebben.

- ✓ Er zijn verschillende manieren om tekstbegrip te tonen: de hoofdgedachte uit een tekst halen, de tekst parafraseren, elementen uit de tekst visualiseren, een vertaling geven, expressief lezen of uitbeelden ...
- ✓ Bij een vertaling hebben de leerlingen oog voor verschillen tussen de brontaal en de doeltaal en streven ze naar een weergave in Standaardnederlands.

5.3 Tekstreflectie

LPD 50 De leerlingen ontleden de opbouw van een tekst(fragment).

- ✓ Voorbeelden: chronologische opbouw, ontwikkeling van gedachten en gevoelens.

5.4 Cultuureflectie als uitdieping van lectuur

LPD 51 De leerlingen situeren de tekstinhoud binnen de cultuur-historische context.

LPD 52 De leerlingen beschrijven aspecten van de Griekse cultuur en vergelijken ze met de eigen cultuur.

- ✓ Mogelijke aspecten: Griekse godsdienst en mythologie, eenheid en verdeeldheid, ontspanning ...
- ✓ Voor leerlingen kan het ook motiverend zijn om zelf op zoek te gaan naar sporen van de Griekse oudheid in de eigen cultuur.
- ✓ Het is aangewezen om leerlingen aspecten van de Griekse oudheid ook op een creatieve manier te laten verwerken.

6 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de in het leerplan gebruikte begrippen. De verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Betekenis

De weergave van een woord die ook rekening houdt met de vorm en past in de context.

Grondwoord

Basisvorm van verbuigbare of vervoegbare woorden. Dit is het woord dat de leerlingen instuderen in de woordenlijst.

Kern

Het syntactisch onmisbare deel van een zinsdeel.

Leeseenheid

Een woord of een groep woorden die op syntactisch en/of semantisch vlak in nauwe relatie staan tot elkaar. De omvang van een leeseenheid die een leerling moet kunnen afbakenen, hangt o.a. af van het niveau van de leerling, van de aard van de tekst, van de gebruikte leesmethode.

Prosodie

Prosodie handelt over het woord- en zinsaccent en geldt zowel voor proza als poëzie.

Rol

De betekenisrelatie tussen een zinsdeel en het gezegde of tussen een zinsdeelstuk en de kern. Er is geen vaste overeenkomst tussen de syntactische functie en de semantische rol.

Signaalwoord

Een signaalwoord geeft aanwijzingen over de denkrelaties en de inhoudelijke structurering van een tekst. Voorbeelden van signaalwoorden zijn: et, sed, etiam, praeterea, deinde, primum/πρῶτον, οὐ μόνον... ἀλλὰ καί, οὗν.

Teksten

Een tekst kan ook een afwisseling van Nederlandse en Latijnse/Griekse zinnen zijn.

Verwijswoord

Een verwijswoord verwijst terug naar een tevoren genoemde entiteit of vooruit naar een entiteit die kort daarna genoemd wordt. Voorbeelden van verwijswoorden zijn: is, hic, ille, iste, ibi, tunc/ αὐτός, ἐκεῖνος, ὅδε.

Vorm

Onder het bepalen van de morfologische vorm verstaan we het determineren van die vorm; dat kan bv. naamval, genus en getal zijn, of de wijs, tijd, vorm, persoon en getal.

Zinsdeelstuk

Deel van een zinsdeel (kern, bijvoeglijke of bijwoordelijke bepaling). Een zinsdeelstuk vervult geen functie op het niveau van de zin, maar op het woordniveau.

Zinsdelen

Woord dat of woordgroep die een syntactische functie in een zin vervult. Een zinsdeel kan ook de vorm van een zin aannemen.

7 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de uitrusting en het didactisch materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Een leslokaal

- met historisch-geografische kaarten en tijdlijnen van de Griekse en Romeinse wereld (analoog of digitaal);
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;

- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
- met de mogelijkheid om (niet-) digitale woordenboeken, naslagwerken en bronnen aangepast aan het niveau van de leerlingen te raadplegen.

Met (mobile) devices met een internetaansluiting.

Inhoud

1	Algemene inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad	5
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	6
1.6	Basisgeletterdheid	6
1.7	Tot slot	7
2	Situering	7
2.1	Samenhang in de eerste graad	7
2.2	Beginsituatie	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	8
3	Pedagogisch-didactische duiding.....	8
3.1	Klassieke talen en het vormingsconcept.....	8
3.2	Opbouw en krachtlijnen van het leerplan	8
3.3	Aandachtspunten.....	9
4	Leerplandoelen Latijn.....	10
4.1	Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid	10
4.2	Leesstrategieën en elementair tekstbegrip	13
4.3	Tekstreflectie.....	14
4.4	Cultuurreflectie als uitdieping van lectuur	15
4.5	Initiatie Grieks	15
5	Leerplandoelen Grieks	15
5.1	Taalsysteem ter ondersteuning van leesvaardigheid	15
5.2	Leesstrategieën en elementair tekstbegrip	18
5.3	Tekstreflectie.....	19
5.4	Cultuurreflectie als uitdieping van lectuur	19
6	Lexicon	19
7	Basisuitrusting	20